

בס"ד

ערש"ק ראה תשפ"ו

"שיחות ביהמ"ד"

מאמר נישואין

שיעורים הנאמרים מפי מוה"ר

ר' אברהם צבי קלוגער שליט"א

ביהמ"ד "נזר ישראל" בית שמש

יו"ל ע"י מכון "פאר ישראל"

לקבלת המאמרים בדוא"ל: nezerisroel@gmail.com

שיחות ביהמ"ד

סוד זווג שני

בקריעת י"ס

ובאמת לפעמים באותו זווג עצמו הרי"ז בחי' גלגול שני, כשכבר נשא אשה, ומתחלה היה הכל על מי מנוחות וכו', ואח"כ נתגלו קשיים ומריבות וכו', ובטורח גדול השכינו שלום ביניהם, שזה ג"כ בחי' זווג שני, בחי' קשה לזווגם כקריעת י"ס, אדם יכול במשך ימי חייו בעוה"ז לעבור כמה גלגולים, וזווגו ג"כ עובר עמו הגלגולים האלה, בחי' זווג שני.

בקריעת י"ס

ומה שאמרו חז"ל שקשה זיווגם כקריעת ים סוף, עי' אלשי"ך הק' (שמות יד'), וסוד הקשר בין הש"י ובין ישראל הוא בבחי' אירוסין ונשואין, כמוש"כ אהבת כלולתך (ירמיה א'), וביציאת מצרים עצמו לא היו קטרוגים, כיון שהיה רק מצד אתדל"ע כידוע,

ראשון ושני

בגמ' (סוטה ב, א) מקשים סתירה מאמר חז"ל דקשה זווגו כקריעת ים סוף, ומאידך נאמר שמכריזין הזווג מ' יום קודם היצירה (עי"ש ברש"י שהקושיא היא האם תלוי בזכות, או שנגזר קודם יצירתו)^א, ומתריצין בגמ' הא בזווג ראשון הא בזווג שני, ובפשטות נראה דזווג ראשון מכריזין עליו, ובזווג שני יש קטרוגים וכו', כמו שהיה בקריעת י"ס, שע"ז נאמר קשה זיווגו כקריעת י"ס.

אינו כפשוטו

ובכבר השריש האריז"ל^ב דזווג ראשון וזווג שני לאו דוקא כפשוטו אלא שהכוונה האם הוא זווגו מתחילת יצירתו או שנתגלגל משום חטאיו, שאז נקרא זווג שני מחמת המקטרגים. [ועי' בן יהודע סוטה ב, א מה שביאר עוד עפ"י ד' האריז"ל].

^א רש"י על סוטה דף ב. אינו - מי הוי זיווג לפי רשע וזכות, והא מקודם יצירתם שאין נודע רשע וזכותו מכריזין את זוגו ואם תאמר הכל גלוי לפניו הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים כדאמר במסכת נדה (דף טז) מלאך הממונה על ההריון נוטל טיפה ומביאה לפני המקום ואומר לפניו טיפה זו מה תהא עליה גבור או חלש חכם או טיפש עשיר או עני אבל צדיק ורשע לא קאמר ליה דאין זה בידי שמים:

^ב שער הגלגולים - הקדמה כ, דע, כי הנה רז"ל אמרו בפ"ק דסוטה על פסוק אלהים מושיב יחידים ביתה מוציא אסירים בכושרות, כי יש זווג א' וב' ומ"ש וקשה לזווגם כקריעת ים סוף, איירי בזווג ב', דע, כי אין הבנת זווג א' וב' כפשטו, כי כמה זווגים שניים הם טובים מן הראשונים, כמו שראינו בעינינו מעשים שחסבא זמלפנים בזהר, על פסוק אם בעל אשה הוא ויצאה אשתו עמו. והענין הוא, דע, כי כאשר האדם הוא חדש,

ר"ל כי אז היא הפעם הראשונה שבא בעוה"ז, ואז בת זוגו נולדת עמו כנודע, וכשיגיע זמן לקיחתו אותה, מזדמנת לו ברגע, בלי שום טורח כלל ועיקר. ואמנם אם האדם הזה חטא איזה חטא, והוצרך להתגלגל בסבתו, אלא שהוא מאותם שכתוב בהם ויצאה אשתו עמו, כנזכר בסבא דמשפטים, שמגלגלים גם לבת זוגו, שתחזור להתגלגל עמו לטובתו, הנה האדם הזה כשיגיע זמן לקיחתו אותה, אינה מזדמנת לו ברגע, אלא אחר טורח גדול, לפי שכיון שנתגלגל על סבת איזה עון, יש מקטרגים עליו למעלה, ורוצים למנוע אותה ממנו, ומכניסים בהם קטטות. ועי"ז אמרו, קשה לזווגם כקריעת ים סוף, והוא באופן הנזכר, כי הוא נקרא זווג שני, ר"ל כי היא בת זוגו האמיתית, אלא שכבר נדווגה לו פעם אחרת בתחלה, ועתה בזה הגלגול נקרא זווג שני, כי האשה היא עצמה ראשונה, אבל הזווג הוא שני. ולזה לא אמרו זווג שנית, אלא זווג שני, שחוזר אל הזווג ולא לאשה:

ובזה יתבאר לך, איך לפעמים נושא אדם אשה ברגע בלי שום טורח וקטטה כלל, ולפעמים אינו נושא אשה אלא ע"י קטטות גדולות עד שישאנה, ואחר שנשאה הם בשלום ושלחה, וזה יורה על היות זווג גמור, אלא שהוא זווג פעם ב', ואלו לא היתה בת זוגו, לא היה שלום ביניהם אחר שנשאה אותה:

^ג אלשי"ך על שמות פרק יז פסוק ח, כי אין דבר קשה לפני הקב"ה, כי אם ברצותו להיטיב אל יחיד או רבים ועוונותם מעכבים, ושופט כל הארץ לא יטה משפט חלילה. ככתוב אצלנו על מאמרם ז"ל (סנהדרין כב א) באומרים קשה לזווגם כקריעת ים סוף. וכן אומרים (פסחים ק"ח א) קשים מזוונותיו של אדם כקריעת ים סוף. כי לזאת יתחד כל לב, האם יש דבר קשה לפניו יתברך, מי שבלא עמל ובלא יגיעה ברא העולמות יש מאין, יקשה לפניו קריעת ים סוף, או לזווג זווגים, או לפרנס את כל האדם. אך הוא, כי בקריעת ים סוף היה קטרוג שרו של מצרים, משוא פנים יש בדבר כו'. וגם המרו על ים בים סוף כו'. על כן, היה קשה לפניו יתברך לעשות ניסא לשקרי, עד פשפש ומצא עזר כנגדם. ועל דרך זה הוא בזווגים, כי יתפרדו הזוגות במעשיהם, ונמנע זווגם, להיות אחד צדיק ואחד רשע. וכן במזונותיו של אדם, הוא מקפחם על ידי מעשיו. כאשר הארכנו במקומות זולת זה:

שייחות ביהמ"ד

סוד זווג שני

העתידה, השבחים שיגידו להש"י אז, וכש"כ שם בפסוק שלפניו שירו לה"ה וכו' אבי יתומים וכו', דקאי על הגאולה העתידה, ונאמר אח"כ מושיב יחידים ביתה וגו', דבפשטות הוא המשך הפסוק הקודם שמדבר על קבוץ גלויות לעתיד.

כזווג ראשון

וגם על זה יש לתמוה אטו נאמר דהגאולה העתידה היא כבר בבחי' זווג שני, כיון שנתגרשו כבר ח"ו, בחי' בדיעבד ח"ו, ופסוקים מפורשים בנביא יכחישו זאת, וכמוש"כ (ישעיה סב) כי יבעל בחור' וגו', ופי' המפרשים דקאי על התחדשות בני' כזווג ראשון ממש, עיי"ש פלאות ברד"ק ובמלבי"ם עיי"ש.

ירידות ועליות

אמנם ביאור הענין ע"ד שמצינו תהלוכות העולם, עליות וירידות ושוב עליות, כשהיו האבות הקדושים שהן הן המרכבה, וכמה שעשועים עלו מהם וכו', ואח"כ בניהם ירדו למצרים בירידות עצומות, עד שעלו בני' ממצרים, ועלו לדרגה נפלאה, במתן תורה פנים בפנים, וכן כל סדר הגאולה ביציא"מ שהיה גילוי שכינה, ואח"כ ירידות נוראות על הים ושוב חזרו, שכל זה בסוד ירידה

אבל בקריעת י"ס, שכבר נגאלו, הוצרכו גם לאתדל"ת ונתעוררו קטרוגים, הללו עובדי ע"ז והללו וכו'.

בזווג התחתון

וזהו הענין גם בזיווגים שהם כדוגמת קריעת י"ס, שרואים השתלשלות וקשיים בזה העולם, שמראה על קטרוגים גם בעולמות העליונים, ונדמה כקריעת י"ס, לקשר בין הרעיה ודודה, שאנחנו בביתנו מרכבה להיחוד קוב"ה וכנס"י.

כקריעת י"ס אתמהה

אלא שעדיין קשה להבין, שקריעת ים סוף שהוא לידת עם ישראל יהיה משול לזווג שני, והרי לכאורה זווג שני הוא לגריעותא, ואין מעלה יותר מזווג הראשון של האדם (כמבואר בשו"ע אה"ע סי' קיט^ד, שבזווג שני אם שנאה מותר לגרשה, משא"כ בזווג ראשון שמזבח מוריד עליו דמעות), ואין יתכן שישוו לקיחת האשה הישראלית לבעלה, קוב"ה, כזווג שני.

מוציא אסירים

ובאמת בגמ' נאמר מקור לקשה זיווגו וכו', מפסוקי תהילים (תהילים סח) מוציא אסירים בכושרות, והפרק בפשטות מדבר על הגאולה

^ד שו"ע אה"ע סימן קיט, (ג) לא יגרש אדם אשתו ראשונה, אלא אם כן מצא בה ערות דבר: הגה - אבל בלאו הכי אמרינן כל המגרש אשתו ראשונה מזבח מוריד עליו דמעות (טור). ודוקא בימיהם שהיו מגרשין בעל כרחא, אבל אם מגרשה מדעתה, מותר (אגודה פ' המגרש וכ"כ הר"ן). ואין ראוי לו למהר לשלח אשתו ראשונה; אבל שניה, אם שנאה, ישלחנה:

^ה מצודות דוד על תהילים פרק סח, (ה) שירו לאלהים - ר"ל היו בטוחים על התשועה ומעתה שירו עליה. סולו - רוממו לה' הרוכב על השמים הנקראים ערבות.

בי-ה שמו - ר"ל היו בטוחים בתשועה בעבור כי עתה שמו ואין השם שלם עד הזמן ההוא ותבוא א"כ התשועה למען שמו ולזה מעתה עלזו ושמחו לפניו: וברש"י (ו) אבי יתומים - זהו השבח שתשבחו לפניו כל הענין עד סוף כל המזמור אבי יתומים שנעשה אב לישראל שהם יתומי' כמו שנאמר (איכה ה') יתומים היינו ואין אב. ודין אלמנות - שעשה משפטה של ירושלים שנאמר בה היתה כאלמנה (איכה א'):

^י נביאים ספר ישעיה פרק סב (ה) כי יבעל בחור בתולה יבעלך בנך ומשוש חתן על כלה ישיש עליך א-להיך:

וברד"ק (ה) כי יבעל - כי כמו שיבעל בחור בתולה שהוא דבר נאה ומתקבל בחור שיבעל בתולה יותר משיבעל זקן בתולה או בחור בעולה כן ארץ ישראל כל זמן שלא היו בניה בתוכה אף על פי שהיו יושבים בה אומות העולם לא היתה נקראת בעולה כי לא היו מתקבלים בה ולא היה נאה שבתם בה אלא כמו זקן עם בתולה או בחור. עם בעולה אבל כשישובו ישראל בתוכה הרי היא כבעילת בחור בתולה: ומשוש חתן על כלה - בימי חופתה שהוא נקרא חתן והיא כלה ואז הוא הששון והשמחה ביניהם יותר כי אז הם בחדושה כן יהיה שמחת א-להיך עליך כל הימים:

ובמלבי"ם. שלא תהיה שיבת ישראל לארצם דומה כשבים אל ארץ שהיתה שממה פעם אחד, עד שידמו במשלם כמי שהיתה לו אשה וגרשה ושב לקחתה, שהוא אינו בחור והיא אינה בתולה, רק ידמו כבחור הבועל בתולה, כי הארץ תדמה בטובה ופי' כאילו לא היתה חרבה מעולם, והם ידמו בשלותם כאילו לא גלו מעולם. ונגד מ"ש כי חפץ ה' בך, אומר שלא תדמה החזרת ה' אליך, כשב אל עם שכעס עליהם פעם א', עד שידמה במשלו כמחזיר גרושתו, שאין אהבה שלמה ואין עושים משוש וריקוד ושמחה בפרהסיא, רק כמשוש חתן על כלה שלא בא עליה מעולם, ולא כעס עליה מימיו, כן ישיש עליך א-להיך כי יכרות להם ברית חדשה ולא תזכרנה הצרות הראשונות:

מעל השתלשלות

ועד"ז בענינו אע"פ שנראה מפשטות ההלכה והשו"ע, דזווג שני הוא לגריעותא, בחי' בית שני, (כשנחבר הראשון מחמת עונות ח"ו וכו'), ולכן מותר לגרשה וכו', הרי כשזוכים לאור הצדיקים יכולים להפוך ירידה לעליה, וגם כשנראה הקושי באתגליא, יכולין להמשיך אור מעל השתלשלות, בסוד קריעת י"ס, שלמרות שהיה ירידה עצומה, זכו להפוך הקערה על פיה, ואותם אנשים שהתלוננו והמרו (הכת הגרוע ביותר) והיה עליהם קטרוג עצום, זכו אח"כ למה שלא ראה יחזקאל בן בוזי ושרו על הים וכו' בתכלית השלימות, אז ישיר, מכאן לתחיית המתים, שזכו לסוד תחיית המתים כפשוטו.

תחיית המתים

ובן בכל זווג שני בסוד תחיית המתים, שטעמו מקודם טעם מיתה ח"ו וכו', וזוכין להפוך ירידות לעליות, רחמים עצומים המחברים בין הפיכים כאלה, (שנראה יותר הפכיות בזווג שני, כשכל אחד היה לו חיים אחרים מקודם, או ילדים וכיו"ב וכו'), בסוד השותף השלישי השורה ביניהם.

תכלית העליה, סוד תחיית המתים תכלית השלימות אחרי כל הירידות והגלויות.

[ונתבאר] סוד זה בלקו"מ קמא כב, ועוד מקומות, ובספרי הלקו"ה רבות פעמים לאין מספר, ועיקר הכוונה שדייקא בעת הירידה מתגלים חסדים חדשים ורחמים עצומים עד אין לשער, שזהו עיקר שעשועיו ית' כש ישראל מתקרבים אליו מתכלית הריחוק דייקא, עי' הל' מתנה הל' ה נוראות בענין זה, אצל הצדיק אחר הסתלקותו^י].

כבוד האחרון

ומכל זה נבין סוד זווג שני, שלפעמים טובים האחרונים יותר מן הראשונים, כמבואר מהאריז"ל^ה, בחי' גדול כבוד הבית האחרון יותר מהראשון (חגי ב), וע"ז אמרו חז"ל שקשים כקריעת ים סוף, שזכו אז בנ"י להדרגה הגדולה דייקא ע"י ירידה, וכן בגאולה העתידה וכו', וכן ע"ז הדרך בזווג שני שנמשל לקריעת ים סוף, שאע"פ שלפי פשטות הדברים נראים כגריעותא וכקשר חלש יותר, הרי כשזוכה להתברר נתגלים רחמים חדשים, בחי' ירידה תכלית העליה וכו'.

^י לקוטי הלכות חו"מ הלכות מתנה הלכה ה, אבל אי אפשר לעלות מדרגא לדרגא כי אם על ידי ירידה שקדם העליה כנ"ל, וכל הימים שהצדיק חי בזה העולם, אף על פי שהוא צדיק גדול במדרגה עצומה מאד, אף על פי כן יש לו איזה בחינת ירידה לפי בחינתו קודם כל עליה, כי אי אפשר לעלות כי אם על ידי בחינת ירידה כנ"ל. אבל כשנסתלק מזה העולם ושם בעולם הבא אין שיע ירידה, והצדיק משתוקק אף על פי כן לעלות בכל פעם מדרגא לדרגא, כי אף על פי שנסתלק למקום שנסתלק וזוכה לרב טוב אשר עין לא ראתה וכו', אף על פי כן הוא חפץ לעלות יותר ויותר, כי לגדולתו אין חקר, אבל אי אפשר לעלות כי אם על ידי ירידה כנ"ל ושם אין שיע ירידה כנ"ל.

על כן כשבא אחד על קברו וצועק על רבוי עונותיו, שהם בחינת ירידות, אזי גורם תענוג גדול להצדיק, כי אזי הצדיק מוריד עצמו למקום ירידתו של זה שבא על קברו להושע שם, כי כבר הבטיחנו שאין שום ירידה בעולם שלא יוכל להושיעו ולהעלותו משם, סוף כל סוף, ואזי נחשב להצדיק כאלו ירד בעצמו. ועל ידי זה הצדיק עולה עוד לעילא ולעילא וכו' לפי בחינתו, בבחינת ירידה תכלית העליה, כי זוכה לחתור ולמצוא עוד חסדים נפלאים ונעלמים מאד מאד, ולגלות אותם מההעלם אל הגילוי,

באופן שיוכל להושיע ולהעלות את זה גם מאותה הירידה העצומה שירד עכשו, שאי אפשר להושיעו ולהעלותו כי אם על ידי חסדים חדשים לגמרי, מאחר שהוסיף לפגום ולחטוא עוד כל כך, אבל הצדיק בעוצם כמו ממשך עתה חסדים חדשים נפלאים, שזה עיקר העליה הבאה על ידי הירידה כנ"ל, שעל ידי אלו החסדים - מעלהו ומושיעו גם מזאת הירידה.

וזה עיקר תענוג ושעשוע הצדיק יותר מכל תענוגי עולם הבא שיש לו, כשהוא עושה טובה נצחית לאיש הישראלי שירד למקום שירד, כי זה עיקר עבודתו בחייו ולאחר הסתלקותו שהוא עומד ומשמש במרום, שעיקר העבודה והשמוש לעזור לישראל בכלל ובפרט בעת צרתם, שעיקר הצרה הגדולה מכל הצרות הוא צרות הנפש, כמו שכתוב בהתורה 'כי מרחמם ינהגם'. כי על ידי שמושיע לישראל בירידות כאלה על ידי זה נתגלין חסדים חדשים נפלאים שהם עיקר גדלת הבורא יתברך שצריכין לגלות בכל פעם יותר ויותר, כי לגדולתו אין חקר וכנ"ל, שזה עיקר תענוג ושעשוע הצדיק כשמושיג יותר גדולת הבורא יתברך שהוא גדולת רחמיו וחסדיו יתברך וכנ"ל, שנתגלין עתה דייקא על ידי שמקרב ומעלה ומגביה אותו מירידה העצומה הזאת. נמצא שדייקא על ידי האיש הזה שבא מירידה כזאת על קברו, על ידו דייקא זוכה הצדיק אחר הסתלקותו לבחינת ירידה תכלית העליה וכנ"ל והבן היטב:

^ה, כי כמה זווגים שניים הם טובים מן הראשונים, כמו שראינו בענינו מעשים בכל יום.

שיחות ביהמ"ד

סוד זווג שני

ד' הלשם

מצד הפנימיות

והובחה גדולה מד' הלשם^ט בבית שני, שמוכיח מד' חז"ל שהבית השני היה (במידה מסוימת) גדול יותר מהבית הראשון, שאז נתגלו סודות התורה ואור אלוקי באופן נעלה ביותר, ואע"פ שבוודאי מצד הנגלות לנו היה הבית השני פחות מהבית הראשון לאין ערוך ממש, והיה חסר בה גילוי שכינה, הרי מצד הפנימיות והסוד היה בבית שני גדולה שלא היה בבית ראשון כמו שהאריך הלשם.

ועד"ז בזווג שני, שמצד הנגלות לנו נראה הקושי, וכמו שאמרו אין האשה כורתת ברית וכו' (סנהדרין כב), בכל זאת מצד פנימיות והסוד יש להמליץ עליה גדול כבוד הבית האחרון מהראשון, שנתגלה דייקא אז רחמים עצומים, בסוד קריעת ים סוף שראתה שפחה על הים וכו', ועליה נאמר גדול כבוד הבית האחרון מן הראשון (חגי פרק ב) וכהמלצת המבי"ט^י (כשו"ת ח"ב ס"ד).

^ט ספר לשם שבו ואחלמה - ספר הדעי"ה חלק א - דרוש ה סימן ג, וכן גם בעת בנין בית שני ובזמן אנשי כנה"ג הנה ניתוסף להם אז אור גדול מלמעלה. ונפתח להם כל שערי תורה ונתגלה להם כל רזי אורה. וכמבואר בפרקי היכלות פ' כ"ז. אמר ר' ישמעאל כך אמר ר' עקיבא משום ר' אליעזר הגדול מיום שנתנה תורה לישראל ועד שנבנה הבית האחרון (ר"ל בית שני. כמ"ש בזוה"ק משפטים ק"ג א'. ופנחס רכ"א א' ע"ש) תורה נתנה אבל הדרה ויקרה. כבודה וגדולתה ותפארתה. אימתה פחדתה ויראתה. עושרה וגאותה וגאונה. זיעתה וזיותה. עוזה ועיזוזה ממשלתה וגבורתה. לא נתנו. עד שנבנה הבית האחרון כו'. ושם פ' כ"ט אמר ר' ישמעאל כך אמר ר' עקיבא משום ר' אליעזר הגדול. לא קיבלו עליהם אבותינו לשום אבן על אבן בהיכל ה'. עד שכפו למלכו של עולם ולכל משרתיו וניזקק להם וגילה להם סודה של תורה. האידן יעשוהו והאידן ידרשוהו והאידן ישתמשו בו כו'. עוד שם ס"פ כ"ז ור"פ כ"ח. בתי גנזי ובתי אוצרותי אין כל דבר חסר מכם. אמרו משאלותיכם וניתנו לכם. ותאות נפשכם מיד תעשה כי אין עת כעת הזאת. ואין זמן כזמן הזה כו'. אני יודע מה אתם מבקשים ולבי הכיר מה אתם מתאווים. תורה מרובה אתם מבקשים והמון תלמוד. ורוב שמועות לשואל הלכה אתם מצפים. ולהמון רזי אתם מחמדים. להרבות תעודה הרי הרים. להעלות תושיה גבעות גבעות. להגדיל תלמוד בחוצות ופלפל ברחובות. להרבות הלכות כחול הים. ובנים [ר"ל תלמידים] כעפרות תבל. להשיב ישיבות בשער אוהלים לפרש בהן איסור והיתר. לטמא בהם את הטמא לטהר בהם את הטהור להכשיר בהם את הכשר ולפסול בהם את הפסול. להכיר בהם את הדמים. להורות לנידות מה יעשו. לקשור כתרים בראשיכם כו'. ואמרו שם עוד כי הנה נסתלסל כסא הכבוד ועמד בין האולם ולמזבח ומלכו של עולם עליו וניתן להם רשות לעמוד לפני כסא הכבוד.

ע"ד שהם יושבים בישיבה. ותפשו כתר וקבלו חותם. ולמדו סדר סוד תורה כו'. וע"ש בארוכה כ"ז. וכן אח"כ בימי כל התנאים ובפרט בימי רשב"י שנפתחו אז כל שערי אורה מסתרי תורה כנודע בזוה"ק בכ"מ. וע' עוד ממדרגת רשב"י. במדרש רבה בראשית פ' ל"ה סי' ב'. ובירושלמי פ"ק דסנהדרין ד' ה' ע"א. וכן עד"ז האריז"ל אשר הוא גילה סתרי מעשה בראשית ומעשה מרכבה והיה גילויים לפניו ככל פשטות התורה ונפתח על ידו סתרי מעשה בראשית ומעמר"כ וניתן רשות לכל העוסקים בזה לעמוד בהם כ"א לפי כחו. ובפרט משנת ת"ר ואילך וכמ"ש בזוה"ק וירא ק"י ע"א ובשית מאה שנים לשיתא תפתחון תרעי דחכמתא לעילא. ומבועי דחכמתא לתתא. ויתתקן עלמא לאעלא בשביעאה. כבר נש דמתתקן ביומא שיתא מאה מכי ערב שמשא לאעלא בשבתא. וסימנך בשנת שש מאות שנה לחיי נח וגו' נבקעו כל מעיינות תהום רבה וארובות השמים נפתחו.

ומ"ש יתפתחון כו' ר"ל שניתן רשות לכל המשתוקקים להדבק בא-להים חיים ולהתעסק בחכמת האמת לכנוס וליטול את השם כהראוי [וכל מי שיעמיק בזה ישכיל וימצא ולא היה כ"ז קודם שנת ת"ר. כי אז היה עדיין סתום וחתום. אלא רק ליחדי סגולה לבד. כן שמעתי בשם הגאון החסיד ר' ישראל סלאנטער ז"ל] וכ"ז הנה הוא מגילוי האור שלמעלה אשר נתגלה לעילא ומתפשט ומתלבש למטה. והרי נמשך בעוה"ז תוספת אור העליון ומתגלה סתרי רזי תורה וסודותיה כדי לתקן את העולם לתיקון העתיד. וכו'.

וכ"ז הוא הבחי' השני שהוא בחי' התוספת כי ניתוסף מלמעלה אור גדול ומתפשט ומתלבש למטה ונתגלה שם אור העליון מעין אור העתיד. 'שו"ת המבי"ט ח"ב שאלה סד: תלך למנוחות עם נשים שאנונות בוטחות המנחם ציון ובונה ברחמי' בנין ירושלים ישקוהו כוס של תנחומין ויבנה לו בישראל בית נאמן גדול יהיה כבוד הבית האחרון.